

Tilburg University

De adviseurs geadviseerd

Gommer, H.

Published in:
Binnenlands bestuur

Publication date:
2007

Document Version
Early version, also known as pre-print

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Gommer, H. (2007). De adviseurs geadviseerd: Het subjectieve karakter van de welstandstoetsing. *Binnenlands bestuur*, 21-21.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

De adviseurs geadviseerd: Het subjectieve karakter van de welstandstoetsing

Hendrik Gommer*

1. Inleiding

Smaken verschillen en dus zullen organisaties die advies geven over de 'schoonheid van stad en land' of een 'aantrekkelijk gebouwde omgeving' per definitie kritiek kunnen verwachten.¹ Wat de een mooi vindt, vindt de ander lelijk. Als hun adviezen bovendien doorslaggevend zijn voor de toekenning van een bouwvergunning, zal de wijze waarop deze adviezen tot stand komen met allerlei waarborgen van rechtszekerheid omkleed moeten zijn. Om deze reden heeft de overheid per 1 januari 2003 de wet met betrekking tot welstandscommissies extra aangescherpt (Afdeling 3 Hoofdstuk 1 Woningwet). Het functioneren van de welstandscommissies was tot dat moment al jaren onderhevig aan scherpe kritiek. Zo opent ook Klaassen zijn bespreking van de nieuwe wettelijke welstandsregeling in zijn boek *Ruimtelijk beleid in theorie en praktijk*. De bedoeling van de nieuwe wet is de schijn van willekeur op te heffen en het subjectieve karakter van de welstandstoetsing te beperken. Transparantie van de adviezen moet het achterkamertjesgevoel wegnemen.² Met de wijziging van de Woningwet op 1 januari 2003 hebben welstandscommissies zich te houden aan strakke richtlijnen. Art. 12b lid 1 jo. Art. 12 a Woningwet stelt dat de commissie slechts aan de hand van de *criteria* in de welstandsnota mag beoordelen of er strijd is met de redelijke eisen van welstand. Het advies moet bovendien deugdelijk gemotiveerd worden uitgebracht. Welstandsnota's hebben dit artikel vaak verder uitgewerkt. Zo stelt de Welstandsnota van Zuidhorn dat persoonlijke voorkeuren van commissieleden, alsook opmerkingen die de persoon van de ontwerper raken, horen in het welstandsadvies niet thuis. De welstandscriteria moeten zo geformuleerd worden dat het voor burgers vooraf zo duidelijk mogelijk is wat wel en wat niet kan. Abstracte formuleringen als 'kijk naar de omgeving' passen niet in deze eis. Optimistisch stelt de website van de Federatie Welstand dan ook: 'Welstand op een nieuwe leest' is daarmee een feit geworden: welstand is transparant, voorspelbaar en democratisch.³

De aanleiding voor dit onderzoek was een welstandsadvies waarin een woning strijdig met de redelijke eisen van welstand, mede omdat het 'bouwkundig te weinig overtuigend' was. Waar vooraf uitvoerig overleg was geweest met gemeente en zelfs omwonenden, keurde de welstandscommissie het plan af. Dit advies leek strijdig met de bedoeling van de wetwijziging omdat het weinig objectief was. Is de subjectiviteit sinds de nieuwe wetgeving inderdaad verminderd? Betrof dit welstandsoordeel een incident?

In dit artikel wordt verslag gedaan van een kort onderzoek, dat zich geheel richt op de inhoudelijke kant van welstandsadviezen. Daarbij is expliciet gelet op de formulering van de adviezen. Wordt er duidelijk getoetst aan criteria of worden zo af en toe toch subjectieve termen gebruikt, die een persoonlijke smaak verhullen? Vanwege de beperkte financiële middelen zijn slechts welstandscommissies uit Groningen en Friesland beoordeeld. In principe zou dus sprake kunnen zijn van een regionaal effect. Afgemeten aan formuleringen

* Mr. H. Gommer doet promotieonderzoek aan de UvT naar controle op de macht. Hij was gedurende zeven jaar als adviseur betrokken bij de bouw en werkte onder andere mee aan de loketcriteria voor zonnepanelen.

¹ <www.libau.nl> en <www.husenhiem.nl>

² A.W. Klaassen, *Ruimtelijk beleid in theorie en praktijk*, Den Haag: Elsevier/Kluwer 2002, p. 416.

³ <www.fw.nl>

in willekeurige adviezen elders in het land, lijkt dat echter niet het geval. Wel zullen zich kwaliteitsverschillen kunnen voordoen tussen adviezen van de ene commissie en die van de andere. Dat blijkt ook al uit de vergelijking van de commissies Libau (Groningen) en Hûs en Hiem (Friesland).

Nadat de bedoeling van de wetgever is weergegeven, komt ook kort de openbaarheid zoals deze in de praktijk bestaat aan de orde. Bij het verzamelen van adviezen bleek namelijk dat deze zeer te wensen overlaat. Daarna komen de adviezen zelf aan bod. Daarbij ligt de nadruk op de gebruikte formuleringen. Ten slotte worden enkele suggesties gedaan om het subjectieve karakter van de welstandstoetsing te beperken en het ‘achterkamertjesgevoel’ te verminderen, zoals de wetgever dat bedoeld heeft.

2. Wat de wetgever wil

Het uiterlijk en de plaatsing van een bouwwerk of standplaats mogen niet in strijd zijn met de ‘redelijke eisen van welstand’ zo stelt art. 12 lid 1 Ww. Het is duidelijk dat het hier gaat om een open norm, die subjectieve oordelen in de hand werkt, want wie bepaalt wat ‘redelijk’ is en wie bepaalt wat ‘welstand’ is. De wetgever heeft een poging gedaan dit te objectiveren door de toevoeging dat de beoordeling moet plaatsvinden aan de hand van de criteria die vastgelegd moeten zijn in een welstandsnota (art. 12 lid 1 j^o art. 12a lid 1 Ww). De bedoeling hiervan is dat iedere burger in theorie de mogelijkheid heeft zijn eigen bouwplan te toetsen aan de wensen van de gemeenteraad. Bovendien is de welstandsnota, als het goed is, democratisch vastgesteld, dat wil zeggen door de gemeenteraad opgesteld. De criteria blijven buiten toepassing als zij in strijd zijn met het bestemmingsplan (art. 12 lid 3 Ww), dat eveneens door de gemeenteraad is vastgesteld. De welstandscommissie baseert zijn advies slechts op deze criteria (art. 12b lid 1 j^o 12a lid 1 sub a Ww). Zij zou als het ware de bewaker van de democratisch vastgestelde criteria moeten zijn. De rechter stelt daarom dat overschrijding van deze grens leidt tot een wezenlijk gebrek,⁴ terwijl een advies dat naar inhoud of wijze van totstandkoming gebreken vertoont niet zonder meer ten grondslag aan het oordeel van het college van B&W mag worden gelegd.⁵ Controle op de toetsing aan criteria wordt expliciet mogelijk gemaakt door de eis van een deugdelijke motivering bij een negatief advies. Deze motivering moet verder worden aangescherpt als er sprake is van een tegenadvies door een deskundige.⁶ Verder moet de welstandscommissie een negatief advies voorzien van een indicatie of handreiking, zodat duidelijk wordt wat er nodig is voor een positief advies. Er mag niet de indruk ontstaan dat ieder bouwplan tot bezwaren zal leiden, door vage termen te gebruiken waar de burger niet verder mee kan.⁷ De Raad van State heeft daaraan toegevoegd dat ook een positief advies op verzoek van belanghebbenden dient te worden gemotiveerd, zeker als er eerder negatieve adviezen voor hetzelfde object zijn afgegeven. Een positief advies zonder motivering heeft onvoldoende bewijskracht voor de rechter. De gemeente moet bij bezwaren toelichting vragen bij het advies en mag een ongemotiveerd advies niet gebruiken als grondslag voor haar beslissing op bezwaar.⁸ Controle is verder mogelijk door openbaarheid van de vergaderingen van de welstandscommissie en haar adviezen (art. 12b lid 1 en 2).

Over de bedoeling van de wetgever kan geen misverstand bestaan. De redelijke eisen moeten getoetst worden aan in een welstandsnota vastgelegde criteria om subjectiviteit tegen te gaan.

⁴ Rechtbank Den Bosch 6-4-2007, *LJN*: BA2816

⁵ Zie bijv. RvSt 22-03-2006, *LJN*: AV6236, RvSt 25-10-2006, *LJN*: AZ0811 en RvSt 31-01-2007, *LJN*: AZ7433

⁶ Zie uitspraken onder noot 2.

⁷ Rechtbank Arnhem 24-03-2006, *LJN*: AX1983

⁸ RvSt 27-9-2006, *LJN*: AY8911

Om deze min of meer objectieve toetsing te waarborgen is controle mogelijk gemaakt middels de eis tot motivering en openbaarheid.

3. Openbaarheid

Om dit onderzoek te kunnen uitvoeren werden bij wijze van steekproef de welstandscommissies in Groningen en Friesland aangeschreven (de eerste twee op de lijst van Federatie Welstand), met het verzoek de adviezen van enkele vastgestelde maanden in 2002 en 2006 aan te leveren. Beide instanties, Libau en Hûs en Hiem, beriepen zich echter op het feit dat ze semi-overheid zijn en niet verplicht kunnen worden hun adviezen te verstrekken aan derden. Ook na herhaald verzoek werden de adviezen niet verstrekt. De suggestie werd gedaan om de tientallen gemeenten afzonderlijk te benaderen. De praktijk van de wettelijk voorgeschreven openbaarheid laat op dit punt dus te wensen over.

Om toch aan de benodigde gegevens te komen, werden vervolgens drie gemeenten aangeschreven, de gemeente Groningen, Leeuwarden en de kleinere gemeente Zuidhorn. Daarbij werd expliciet een beroep gedaan op de Wet Openbaarheid Bestuur. Ook het verkrijgen van de gegevens via de gemeenten ging niet zonder slag of stoot en de verstrekking van informatie verschilde van gemeente tot gemeente. In het geval van Leeuwarden waren verschillende verzoeken nodig en werd de gevraagde informatie pas na vijf maanden ontvangen.

Gemeenten zijn verplicht de gevraagde adviezen te verstrekken en binnen twee weken hebben beslist (art. 6 lid 2 WOB). Geen van de gemeenten reageerde binnen de wettelijke termijn. De gemeente Groningen verstreekte de gevraagde gegevens bij herhaald verzoek binnen een paar dagen. Er werden geen leges in rekening gebracht. De gemeente Zuidhorn verzocht vanwege de beperkte personele middelen om uitstel en leverde vervolgens twee maanden later conform het verzoek. Kopieërkosten van 20 cent/kopie werden in rekening gebracht. De gemeente Leeuwarden reageerde pas zes weken na het verzoek met de mededeling dat de onderzoeksopzet niet duidelijk was en dat men daarom geen gehoor zou geven aan het verzoek.⁹ Bij herhaald verzoek reageerde men dat men ernaar zou streven binnen acht weken te reageren. Na 10 weken had men nog niet gereageerd. Na een derde dringend verzoek werd gevraagd wat de bedoeling was van het onderzoek. In een telefonisch overleg werd kenbaar gemaakt dat er een uurloon van 50 euro voor het zoeken in de archieven werd gevraagd.¹⁰ Men verwachtte minstens twee uur bezig te zijn, omdat men de adviezen niet digitaal had. Nadat de gemeente schriftelijk te kennen was gegeven dat een uurloon niet conform de WOB is, werd eindelijk, vijf maanden na het eerste verzoek de gevraagde informatie verstrekt. Kopieërkosten van 40 cent/kopie werden in rekening gebracht.

Wil men welstandsadviezen kunnen controleren dan is dus de nodige vasthoudendheid vereist. De adviezen zijn weliswaar openbaar, maar dat betekent niet dat ze goed toegankelijk zijn. De vereiste democratische controle zal daardoor te wensen overlaten, hetgeen de kwaliteit van de adviezen niet ten goede zal komen.

4. Verschillende typen van advies

Bij screening van de verstrekte adviezen viel allereerst op dat verreweg de meeste positief uitvielen (zie tabel 1). Van de 47 aangeleverde adviezen uit 2002 waren er slechts 7 negatief, in 2006 waren dat aanzienlijk minder.

⁹ Voor het vragen van informatie in het kader van de WOB hoeft de verzoeker geen belang te stellen (art. 3 lid 3 WOB).

¹⁰ Omdat de WOB bedoeld is om democratische controle mogelijk te maken, mogen wel kopieërkosten in rekening worden gebracht, maar geen uurtarief voor het zoeken in archieven. Het is aan de gemeente hoe toegankelijk ze haar archief maakt.

Plaats	Jaar	Positief advies	Positief advies met aanwijzing	Negatief advies
Zuidhorn	2002	15	8	2
	2006	24	3	1
Groningen	2002	17		5
	2006	26		0

Tabel 1: Steekproef van totaal uitgebrachte adviezen. Leeuwarden ontbreekt omdat deze gemeente niet aan dit verzoek heeft voldaan.

Aangezien de positieve adviezen in geen enkel geval werden gemotiveerd, is een inhoudelijke beoordeling niet mogelijk. Daarom werd aan Groningen een tweede verzoek gedaan (opnieuw een reactie binnen enkele dagen), maar dit keer werd gevraagd om alleen negatieve adviezen gedurende een langere periode. Omdat van Leeuwarden nog geen informatie was ontvangen, werd ook Leeuwarden gevraagd om slechts negatieve adviezen uit 2002 en 2006. De inhoudelijke beoordeling van deze negatieve adviezen is weergegeven in tabel 2.

Plaats	Jaar	Toetsing criteria	Toelichting subjectieve begrippen	Subjectieve begrippen niet toegelicht
Groningen	2002	9	5	10
	2006	8	4	3
Leeuwarden	2002	0	7	5
	2006	0	0	10

Tabel 2: Steekproef uit negatieve adviezen. In tekst is aangegeven wat precies met subjectieve begrippen wordt bedoeld.

De gegeven motiveringen zijn verdeeld in drie groepen. Motiveringen waarbij duidelijk getoetst wordt aan criteria, motiveringen waarbij subjectieve begrippen worden gebruikt die vervolgens wel worden geconcretiseerd of toegelicht door alternatieven voor te stellen en motiveringen die subjectieve begrippen bevatten die niet worden toegelicht. Enkele voorbeelden van concrete toetsing aan criteria zijn: ‘De neoncontourlijnen zijn niet toegestaan volgens de reclamenota’, ‘De dakkapel is te breed gezien de loketcriteria’, ‘De aanvraag past niet binnen de criteria van de welstandsnota, de afmetingen zijn daarin gelimiteerd’.

Criteria zoals die in de welstandsnota voorkomen zijn bijvoorbeeld:

- De kapvorm, rooilijn, kleur- en materiaalgebruik dient te passen in de voor dit gebied beschreven karakteristiek.
- Vrijstaande gebouwen zijn bij voorkeur achter de hoofdgebouwen gesitueerd.
- De detaillering is passend bij de bouwstijl van het gebouw.¹¹

Ook in deze criteria sprake van subjectieve termen, want wat is precies ‘passend’. Het is nu juist de taak van de welstandscommissies om een heldere invulling aan dergelijke begrippen te geven.

Voorbeelden van subjectieve begrippen die vervolgens voldoende worden toegelicht zijn: ‘De zuil is niet passend. Hij is veel te groot en ontnemt het gezicht op het gebouw’, ‘Het voorstel is niet passend. De verschillende materialen en felle kleuren doen afbreuk’, ‘De dakkapel is niet passend. De vormgeving van de woning is eigentijds modernistisch, strak en zakelijk. De dakkapel heeft een landelijke historische bouwstijl’.

¹¹ Ontleend aan de criteria voor gebied 2 in de welstandsnota van Zuidhorn.

Geoordeeld kan worden dat adviezen in de eerste twee categorieën voldoen aan de bedoeling van de wet. De wetgever erkent immers dat subjectieve termen niet altijd zijn te voorkomen omdat het niet altijd mogelijk is om nadrukkelijk te toetsen aan concrete criteria.

Ernstiger is dat toch een groot deel van de adviezen (veel) subjectieve elementen bevat. Bij Libau in Groningen lijkt er daarbij sprake van een verbetering ten opzichte van 2002, maar bij Hûs en Hiem is er juist een omgekeerde trend waarneembaar. Géén van de aangeleverde adviezen bevatte een toets aan criteria!

5. Subjectieve oordelen

Adviezen van welstandscommissies beginnen sinds de nieuwe wet met de standaardzin ‘getoetst aan de door de gemeenteraad vastgestelde criteria’ of ‘het bouwplan is getoetst aan de gemeentelijke welstandsnota’. Daarmee lijkt men zich juridisch te willen indekken, want niet zelden blijkt dit een lege huls.

Hûs en Hiem hanteert, ook in 2006, opmerkelijk vaak het werkwoord ‘ogen’: het portaal oogt als geïsoleerd, de band oogt te nadrukkelijk, het plafond oogt te hoog, de onderbouw oogt erg zwaar. Het zal duidelijk zijn dat ‘ogen’ een subjectieve inschatting is en op geen enkele wijze als een objectieve toetsing kan worden gewaardeerd. Het woord ‘plekkeus’ komt ook regelmatig voor, terwijl dat geen Nederlands woord is en daarom per definitie onbegrijpelijk. Beide commissies gebruiken uitdrukkingen als ‘de objecten vertonen een sterk willekeurig beeld’, ‘de indeling van de voorgevel is te incidenteel’, ‘er ontstaat een onevenwichtig bebouwingsbeeld’, ‘de accentvorming ontstaat op een niet voor de hand liggende plek’, ‘de voorgevel vertoont te geringe uitdrukking’, ‘het bijgebouw toont zich te nadrukkelijk en zelfstandig’, ‘verrommeling van het omgevingsbeeld’, ‘een onzorgvuldig bebouwingsbeeld’, ‘de nuance ontbreekt’, ‘past onvoldoende bij de architectonische verschijningsvorm’, ‘het bijzondere accent dient van hoogwaardige architectonische kwaliteit te zijn’, ‘een bouwplan van een meer bouwkundige aard is vereist’, ‘een meer sprekend uiterlijk’, etc.

Regelmatig worden toevoegingen gebruikt die iets lijken te zeggen, maar in werkelijkheid afhangen van persoonlijke opvattingen van de adviseur. Het woordje ‘te’ is populair: ‘de ramen zijn te ver uiteen geplaatst’, ‘het plafond is te hoog’, ‘de dakkapel is te fors’. Wat voor de één ‘te’ is, is voor de ander net goed. Een ieder weet dat smaken verschillen.

De adviezen die vervolgens worden gegeven, blinken lang niet altijd uit door duidelijkheid. Wat te denken van de suggestie: ‘Wij stellen voor de kritiek te ondervangen door het object een duidelijker herkenbaar uiterlijk te geven.’

Impliciet worden nog steeds oordelen geveld over de ontwerper. Als men stelt dat de vormgeving een onverzorgd karakter heeft, een povere uitstraling of onvoldoende architectonisch niveau heeft, een verontrustend armoedig beeld oplevert of zorg en aandacht ontbeert, is er toch wel sprake van een oordeel over de ontwerper. Zeker als vervolgens ongevraagd het advies gegeven wordt om ‘iemand met architectonische deskundigheid bij het plan te betrekken’. Je zult de architect maar zijn.

Nog een opmerkelijk punt moet hier vermeld worden. Meer dan eens volgde op een subjectief oordeel uit 2006 de opmerking dat een dakkapel met maten die voldoen aan de loketcriteria beter aan de achterkant van de woning geplaatst kon worden, met daaraan toegevoegd dat men het nieuwe plan graag opnieuw zou beoordelen. Voor een dakkapel aan de achterzijde is in principe geen bouwvergunning nodig, dus ook geen welstandsadvies.

De conclusie lijkt onvermijdelijk dat welstandsadviezen ook tegenwoordig niet zelden subjectieve elementen bevatten, soms zelfs volledig subjectief zijn. Deze adviezen voldoen

daarom niet aan de wettelijke voorschriften en zouden door de rechter vanwege een inhoudelijk gebrek afgewezen moeten worden. Het subjectieve en willekeurige karakter van de welstandstoetsing is immers niet verdwenen. Voor Hûs en Hiem geldt zelfs het tegenovergestelde. Tot nu toe heeft de rechter niet altijd zo scherp getoetst. De formulering ‘zeker ook als eenheid met de woning *wordt ervaren* en zich *voldoende* voegt’ werd door de Raad van State klakkeloos overgenomen.¹² Ook de zinsnede ‘architectonische eenheid van materiaalgebruik’ ontmoette geen kritiek.¹³

6. Voorstellen om de kritiek te ondervangen

Onder de adviezen van met name Libau bevinden zich desalniettemin duidelijke, concrete adviezen. Daarbij gaat het in praktisch alle gevallen om adviezen waarbij sprake is van toetsing aan concrete criteria en gevallen waarbij subjectieve termen worden toegelicht aan de hand van meer concrete voorbeelden. Hûs en Hiem verhelderde subjectieve begrippen in 2002 nogal eens door een alternatief voor te stellen. Het geven van dergelijke handreikingen kan de rechtsonzekerheid voor de burger verminderen.

Het subjectieve karakter van de beoordelingen kan dus aanzienlijk verminderen als men zo concreet mogelijk toetst aan de welstandsnota, bij voorkeur met aanhaling van de van toepassing zijnde zinsnede uit de welstandsnota. Aangezien maar een klein deel van de adviezen negatief is, kan dat geen onoverkomelijke opgave zijn. Verder kunnen superlatieven en subjectieve beoordelingen beter achterwege gelaten worden. Als men meent dat deze toch onontkoombaar zijn, dan is het zaak deze nader toe te lichten aan de hand van objectieve criteria. Een handreiking met alternatieve oplossingen wordt ook door de rechter gewaardeerd. De rechter kan goed beoordelen of aan deze inhoudelijk vereiste voldaan is. De openbaarheid van en daarmee de controle op de adviezen zou aanzienlijk verbeterd worden als de adviezen van welstandscommissies door deze commissies op internet worden gepubliceerd. Het minste dat verwacht kan worden is dat men adviezen op eerste verzoek toezendt aan de verzoeker. Gebrek aan openbaarheid zou als formeel gebrek moeten worden gewaardeerd omdat het achterkamertjesgevoel daardoor versterkt wordt, in tegenstelling tot de bedoeling van de wet.

7. Conclusie

Sinds 1 januari 2003 mogen welstandscommissies alleen nog aan criteria toetsen, zoals die in welstandsnota's zijn geformuleerd. De bedoeling van de wetswijziging was de schijn van willekeur op te heffen en het subjectieve karakter aan de welstandstoetsing te verminderen. Het achterkamertjesgevoel moest weggenomen worden door verbetering van de openbaarheid van de adviezen. Bijna vijf jaar na de invoering van de wet moet geconstateerd worden dat dit subjectieve karakter in veel gevallen eerder is toegenomen dan afgenomen. Weliswaar wordt ieder advies voorzien van de openingszin dat getoetst is aan de welstandsnota, maar slechts zelden wordt een duidelijke link met die welstandsnota gelegd. Als men al toetst aan criteria, dan betreft het meestal loketcriteria en de reclamenota. Veel vaker vervalt men in superlatieven en beoordelingen die afhankelijk kunnen zijn van de persoon die de beoordeling doet. De smaak van de commissie wordt daarmee toonaangevend voor het advies, terwijl de bedoeling van de wetswijziging mede was dat de smaak van de burger middels de welstandsnota de boventoon zou gaan voeren. Gemeenten doen er goed aan van welstandscommissies te eisen dat subjectieve termen vermeden worden of op zijn minst aan de hand van concrete voorbeelden worden toegelicht. Dan pas treden zij op als

¹² RvSt 28-2-2007, LJN: AZ9515

¹³ RvSt 9-02-2005, LJN: AS5524

vertegenwoordigers van de burgers namens wie de welstandsnota's zijn opgesteld. Rechters zouden adviezen scherper op de dergelijke inhoudelijke gebreken kunnen controleren. Toetsing aan de hand van de van toepassing zijnde zinsnede uit de welstandsnota verdient de voorkeur.

Het gebrek aan verandering lijkt mede te worden veroorzaakt door een zeer moeizame democratische controle. Welstandscommissies blijken niet mee te willen werken aan de toegankelijkheid van adviezen, terwijl niet alle gemeenten op de hoogte zijn van de wettelijke voorschriften op dit gebied en in een enkel geval de informatieverstrekking frustreren. Er lijkt echter weinig op tegen om welstandscommissies hun adviezen op internet te laten publiceren. Toezending van een advies op eerste verzoek is wel een minimale vereiste.

De wetswijziging van 2003 heeft de juiste richting aangegeven, nu de broodnodige controle op de uitvoering nog.